

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՈՆ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ

11 Նոյեմբեր: Աշխարհի բոլոր կետերուն վրայ տօն և հաշիսակա տարբերություններ. զինուորական առդանցք, ջահագնացություն, փող ու շեփոր, թմբուկ ու ծնծղայ. համաշխարհային պատերազմի վերջաւորութեան օրն է, իբրեւ զժամկուտ պետութեանց զինազատարի օրը: Այլ արիւն չպիտի հոսի, մարդիկ չկրար չգիտի յօշոտն, ամէն մարդ իր տունը իր սիրելիներուն քով պիտի վերադառնայ, բարեբար աշխատանքը պիտի վերակսի, մեքենաները պիտի գործեն, արտերն ու գաւառները կանանչութիւն պիտի դրոշմեն, քաղցն ու մեղմութիւնը պիտի վերանայ, ուրախութիւնը պիտի աւաշէ... զի յաղթանակը տարուեցաւ և «իրաւունքը» վերահաստատուեցաւ:

Այդ օրէն՝ տաններէ՝ տարիներ յետոյ, դարձեալ կը շեփորէ այդ յաղթանակի ու զինազատարի յիշատակը, դարձեալ զինուորական առդանցք, դարձեալ իրաւունքներ, դարձեալ փող ու ծնծղայ... Ժողովուրդը կը գիտէ՝ այդ բոլորը հեռուէն՝ պարզ ու անտարբեր:

Տաններէ՝ տարիներ վերջը... թնդանթները չեն գոռար, հրազենները չեն ճալճատեր, հեղուցիկները չեն թունաւորեր, արիւն չհոսի, մարդ-ձայնի զիպներ չեն դիզուիր... Բայց ուրախութիւնը չաւաշեր, աշխատանքը չ'սկսիր, հողը չի ծաղկիր, կենսքը չի ծիր, քաղցը չի վերանայ: Մարդիկ առատութեան մէջ աղքատ կապրին, զէջ ոսկիներու մէջ անգործ կը մնան, լեռնակուտակ չիւթնու մէջ մերկ կը պտտին, կոյտ հացի մէջ անօթի կը մեռնին... Դադրած է կարմիր հեղուկը՝ կը հոսի ճերմակ արիւնը... Պատերազմ է, առանց հրանքի: Մարտ է, առանց սուսերի: Դիակներ կիսին առանց զնգալի, դաշտեր կը խանձին առանց հրդեհի:

Պատերազմ է, ո՛չ ծովի ո՛չ ցամաքի վրայ. գոռ' է, ո՛չ ցեղի ո՛չ ազգի գէմ. պայքար է կոտոր զոտորի ափ մը չոր խորի վրայ:

Անցած է դարը աշխարհներ արշաւելու, երկիրներ գրաւելու, ժողովուրդներ կառավարելու, ցեղեր գերի վերաւելու և այդ բոլորի ձեռքէն չոր հացը խելու բռնադուրսութեան. եկած է օրը աշխարհներ սիրաշահելու, երկիրներ ստեղծելու, ժողովուրդներ խաբելու, ցեղեր չարաշահելու և այդ բոլորի երակէն թարմ արիւնը ուղղակի ծծելու ժողովուրդապետականութեան: Հրետանիներ չեն օր կը գոռան սահանքներու վրայ, առեւտրական ազատ թափանցումի քնքուշ նազանքներ կ'որ կըլլան անտեսական գրաւումի համար, և այս վերջինը աւելի մահացու է քան առաջինը:

Ուրեմն, ո՞րն է զինազատարը, երբ հանգիստը բոյն դրած չէ մեր կենսքին մէջ, երբ խաղաղ աշխատանքի գործիք մը չէ տրուած մեր ձեռքին, երբ լացն ու շիւտանքն չէ սրբուած աշխարհին:

Որն է մեղքը աշխատող բազմաթիւ, ստեղծագործող հանճարին, արդիւնաբերող հողին, գերաբարձրող մեքենային, ծնող արգանդին՝ որոնց առաջ չափ ու սահման կը դնեն, ուժը կը չափաւորեն, արտադրութիւնը կը փճացնեն, արդիւնաբերութիւնը կայրեն, փելը կը կտորեն, ծնունդը կը վիճեցնեն... և այս է զինազատարը:

Խաղաղութեան վեհաժողովներուն մէջ, զենեկեցութեան սեղանին առաջ, ո՛չ իսկ հրացանի մը կը չկը կտորելու սիրտ ընող աշխարհի խաղաղասէրները, ինչպէս թէ գործող մեքենային թելը կը կտորեն, հողային արդիւնաբերութեան դէմ արգելիչ օրէնքներ կը դնեն, ցորէն ու բամբակը կայրեն, և նոյնիսկ արդիւնաբերութեան ծնողաբերութեան դէմ մօրաթորիմ կառաւարկեն: Արգեօք սա մարդկային կենսքի, հրաշագործ աշխատութեան և բարեբար քաղաքակրթութեան դէմ հրատարակուած նոր պատերազմ մը չէ անհնաւանդի ձեռք:

Զինազատարներու տարեկաններն ու տնտեսաբանութիւնները չեն որ մեկ խանդ ու եռանդ պիտի սան դէպի կենսքի նոր պայքար, և պիտի ուռնցնեն մեր սրտերը ուրախութեամբ. այլ անոնց ստեղծած արդիւնքն ու տուած երջանկութիւնը, որ աւաղ մտէն օր կը փախի աւելի հեռուն:

Պատերազմեան մէջ շատ են զինազատարներն ու յաղթանակի օրերը. անոնք մեզի համար չեն, որովհետեւ մեզի համար եղած չեն: Անոնք պատմութեան մէջ հանգրուան մը չեն կազմեր որովհետեւ կենսքի նորութիւն չեն բերեր և երջանկութիւն չեն բաշխեր:

Տառապող մարդկութիւնը ինքն է որ պէտք է կնքէ իր զինազատարը իր սեփական յաղթանակովը, ու զայն տօնէ ներքին խանդով:

Y.

((Խ ա ղ ա խ Դ ա լ ե Ր))

Մեր հարեւանը այսպէս կը բարբառի իր «չարնախանձ» հակառակորդներուն «հայհոյութեան» և «չգոհազարութիւններուն» դէմ, քանի որ անոնք երեւան հանած են իր շարք մը ԶԳԱՅԱՑՈՒՆՑ ՍՈՒՐՏԵՐԸ, և արգելք եղած որ քանի մը թերթ աւելի ծախէ:

Առաջինը՝ Կիպրոսի զէպքերու մասին գրուած զգայացունց սուտերուն մեղաւորը, ինքը չէ եղած. այլ՝ պատմող մարդը: Ինչ զօրաւոր փաստ, արդարանալու դիւրին միջոց՝ պազգալ օրագրողի մը համար, քանի որ ամէն լրագրող ալ կրնայ ուղղման չափ զգայացունց սուտեր նիւթել և հրատարակել՝ միշտ «պատմող մարդ» մը գտնելով:

Երկրորդը՝ Յակոբ Արիկեանի սուտին մեղաւորը, դարձեալ ինքը չէ եղած. այլ թուրք... ալ՝ այդ թուրքը, որ կուգայ և կը պատմէ թէ Հրանդը սպաննողները թուրք ոստիկանները եղած են, և ինչ, և ինչ... Բայց մեր այս չինաշխարհիկ ՏԵՐ և ՏՆՕՐԷՆ կը մոռնայ որ իր այդ զգայացունց սուտերուն վրայ խորագրած է — «ՄԵՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՈՐ ՀԵՏ»։ Անշուշտ այդ խորագրին մեղաւորն ալ գրաւարն է, որ շարած է ա՛յնքան խոշոր տառերով:

Հա՛պա երրորդը... Մ. Բոնսօն իր տիկնոջ հետ Պէյրուսի ժամանելուն օտուտ... Այդ մասին կը լռէ ու կը պապաւորէ մեր երանելի տէր և անօրէնը, որով փառքին կը նախահինք իրապէս:

Եթէ վերջին երեք աղաղակող սուտերու մասին խօսեցանք, չկարծուի թէ ատենք միայն էին մեր հարեւանին գործած մեղքերը օտութեան մարդին մէջ: Չեղան օրեր որ Պէյրուսի հայերը ամէն օր կ'սպասէին քիւրտերու գրաւման... մինչև Պէյրուսի և աշքերը բաց մնացին...:

Օ Ր ՈՒ Ա Ն Ն Օ Թ Ե Ր

I. — ՀԱՍԵՐԱՇԽՈՒԹ. ՍՃԲԱՊՈՒԿԸ

Տեղւոյս դաշնակ. օրկանին մէջ վերջերս տեւականօրէն հրատարակուող Լիբանանի Հայոց Առաջնորդաբանին մէջ պաշտօնական յայտարարութիւնը «ՈՒՐԱՆՈՒԹԵԱՐ» կը բերէ — «Տարիներէ ի վեր բաղձացուած համերաշխութիւնը գոյացաւ և ստորագրուեցաւ մեր երեք կուսակցութեանց և Առաջնորդարանին միջև, շնորհիւ փոխադարձ զիջողութեանց և համայնքի ընդհանուր ճանքերուն աւելի ըմբռնութեան»:

Արդ, ցոյց տալու համար թէ այդ «ուրախութիւն» համերաշխութիւնը ո՛րքան «փոխադարձ զիջողութեանց» և «համայնքի ընդհանուր ճանքերուն աւելի ըմբռնութեան» համաձայն եղած է, հոս կը դնենք համերաշխութեան հիմը կազմող զաւառականի ընտրելանք ընդունաւ անուանացանկը, որուն վերայ պիտի քաղաքակրթի երեք կուսակցութիւնները միասնաբար, իսկ ժողովուրդը... անշուշտ պարտադիր:

Կուսակցականներ

- Պ. Պ. Արմենակ Էլօեան (Հնչակեան) Գեւորդ Երեւանեան »
- Ներսէս Շիրինեան (Ռամկավար) Համայնակ Գրանեան »
- Տ. Փոփուզեան (Դաշնակ.) Թ. Տէր Մելքոնեան »

Կեղծ չէզոքներ

- Պ. Պ. Գեորգ Սուրմէնեան (Հնչակ.) Գրեգոր Փաշապէզեան »
- Ներսէս Սիւլահեան »
- Ջաքարիա Պատկեան (Դաշնակ.) Միսակ Աղիբեան »
- Տիգրան Մալիսապեան »
- Տօք. Թ. Փոփուզեան (Ռամկավար) »

Անպէս չէզոք մը

Պ. Նշան Հազարապետեան Ուրեմն, ինչպէս կը տեսնուի, հինգ հնչակեան, հինգ դաշնակցական, հինգ Ռամկավար, ամբողջ ամբողջութեան մէջ աղուէն օրէնք բաժնեկէ յետոյ, չէզոք հասարակութեան ալ թիւն խնդրուած համար իրենց մէջ առած են անպէս չէզոք մը, ի հարկին անոր աշքերը կապելու ու ամէն կողմերէ ծափելու համար:

Այս է ուրեմն «փոխադարձ զիջողութեանց» և «համայնքի ընդհանուր ճանքերուն աւելի ըմբռնութեան» գոյացած օրագրածի» համերաշխութիւնը, որ «ուրախութեամբ» կաւետէ Լիբանանի հայոց առաջնորդարանը: Կրնայի՞նք հարցնել, թէ ինչք, սրբազան առաջնորդը, գիտակցաբար և սրտի կատարեալ անդորրութեամբ ստորագրած է այդ յայտարարութեան այս զոյգ նախադասութիւնները:

Զիջողութիւն... այո՛, բայց ուր՞ և հաշտութեան օրու թափէ՞նք օրուն տակ աճապարած է ստորագրել Լիբանանի հայոց առաջնորդարանը՝ անուանի եղեր իրենցն ու արիւնտեղ լուս իրենց հայր ափով ծախուելու: Համայնքային ընդհ. ճանքերու ուղիղ ըմբռնութեամբ... Բայց ո՛ր, ինչպէս, որոնց կողմէ: Կարելի՞ է ընտրելանք սա խամաճիկ ցանկին վրայ նայիլ: Եւ այդպիսի բան ըսելու առանց խնդի ու գաղափարութեան դէմ գործելու: Արգեօք հայոց հայրապետներն ու առաջնորդները ատ խորագրի համաձայնութեան մէջ՝ համայնքի ընդհ. ճանքերուն աւելի ըմբռնութեան խնդիրը:

ըմբռնութեամբ» կը տեսնեն և վարդապետի երազներով կ'ստորագրեն անոր տակ:

Յէյլօզօֆի դիւանագիտական «նուրը» հայեացք կայ համերաշխութեան այս ձեռք մէջ. կրնեն ֆէյլօզօֆութեան սթաժ ըրած կարգ մը նորեւել ազգայինները: Դաշնակցութիւնը իր չորս ոտքերէն կախուած է հնչակ—ռամկավար—չէզոք պլոքին առաջ կը հրճուի ուրիշները: Բայց դաշնակցութիւնը զիտէ թէ այդ բոլորը ինչպէս լծած է իր կրօնածաղիկին, և թէ վաղը ինչպէս պիտի խթանէ անոնց յետոյցին դուրս քաշել տալու համար զայն ինչպիսի ձեռքով:

Այս բոլորը խեղճ ժողովուրդի գիտնի նիւթուող դաւեր են, որոնց կը դործակցին ուղղափառ մաքսիսթներն ու դատարան ռամկավարները: Ժողովուրդին կը մնայ գիտակցիլ և տէր ըլլալ իր ճակատագրին, եթէ չուզեր անգամ մըն ալ սեւեցած տեսնել զայն:

II. — ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պէյրուսի արժէքաւոր մտաւորականներէն և սիրուած ազգայիններէն Սիւրիական պանդայի վաստակաւոր պաշտօնատէր Տիգր Վահրամ վարժապետեան հրատարակած է նոր գիրք մը, «POUR MIEUX CONNAITRE LES ARMÉNIENS DU LIBAN ET DE LA SYRIE» անունով:

Չենք ուզեր պարունակութեան մասին խօսիլ, քանի որ անունը լաւագոյն կը բացայայտէ և հետագործութեան կտորէն է հայուն թէ օտարին մէջ հաւատարմապէս իսկ թէ գործը ո՛րքան յաղագրուած է, կարելի է ըսել թէ նպատակին հասած է:

Գիրքը ունի 60 մեծագիր էջեր, մաքուր և խնամուած տպագրութեամբ: Ութը պատկերներ կը դարձնեն գործը. 1.— Այստի հին բերդը: 2.— Կիլիկիան հին դրամներ: 3.— Հայկական մէտալներ: 4.— Լեւոն 2-ին արձանը: 5.— Սահակ Բ. Կաթողիկոս: 6.— Բարգէն Ա. Կաթողիկոս: 7.— Լեւոն վերջին գերեզմանի թաղի:

Պ. վարժապետեանի այս վերջին հրատարակութիւնը իր բարոյական օգտակարութեան նշան է, ինչպէս իր անցած մեծ ծառայութիւնը մըն ալ կը մատուցանէ ազգին՝ անոր ամբողջական հասոյթը նուիրուած ըլլալով իր մէջ թաղի նորակարոյց դպրոցեան կեդրոնի շինութեան:

Ուրեմն, ամէն հայու պարտականութիւն կրնայ ստատել այս օգտակար հրատարակութեան տարածման, նկատի ունենալով անոր բարոյական ու նիւթական կրկնակ ծառայութիւնները: Նոր տարւոյր առթիւ Չեր Հայ թէ օտար բարեխափ լաւագոյն նուէրը ըրած կըլլայ, հատ մը նուիրելով անկէ, որ կը գտնուի Ուղուեան գրատունը՝ Պուրճի վրայ:

III. — ՎԱՐԴՆ ՈՒ ՓՈՒՇԸ

«Վեհեր» մը այսպէս արկած է Ս. Նշան վարժապետի տնօրէնն ու անոր վարժութիւնը, որ սովորութիւն ունի եղեր իրենցն ու արիւնտեղ լուս իրենց հայր ափով ծախուելու: Բայց ո՛ր, ինչպէս, որոնց կողմէ: Կարելի՞ է ընտրելանք սա խամաճիկ ցանկին վրայ նայիլ: Եւ այդպիսի բան ըսելու առանց խնդի ու գաղափարութեան դէմ գործելու: Արգեօք հայոց հայրապետներն ու առաջնորդները ատ խորագրի համաձայնութեան մէջ՝ համայնքի ընդհ. ճանքերուն աւելի ըմբռնութեան խնդիրը:

— Վաղ անցանք վարդէն ալ, փուշէն ալ, քանի որ սա տնտեսական տաղանդին մէջ միջոց չունինք լաւագոյն չեզոքութեան ամբողջութեան կը պատասխանէ փորձառու հայր մը անոր:

Եւ հա՛ն, տաք միմիայնութիւն մը կ'սկսի և օրուան հրատապ հարցը կը դառնայ գաղափարական վարդէն փուշէն:

8127 թիւ օժամանակի խմբագրականը կը խօսէր Հայ Կաթողիկէ Եպիսկոպոսական Ժողովին վրայ, ակնարկելով Հայ Կաթողիկէ նուիրապետութեան, Վատիկանի այցելու—գործակատար Մօնս. Պետրիկի և Թէրզեան Կաթողիկոսի դժբախտ գործունէութեան մասին:

Անցեալին տխուր իրականութիւնը քրքրել, Հայ Կաթողիկէ հասարակութեան գոյութեան և անոր եկեղեցական նուիրապետութեան նկատմամբ գրել ու խօսիլ քանի մը տղերու մէջ լուրս ինքեան կարելի չէ, այլ պէտք է լլկեր յատկացնել:

Անցեալը մոռցուած չէ տակաւին, ներկան իր օրըստ իրականութիւնը կ'ապրի, իսկ ապագան օչ մէկ միջոցառման ու քաջալերելի յոյս կը ներշնչէ գիտակից Հայ Կաթողիկէներուն:

Թարգելի Պ. ին խմբագրականին նպատակը, ինչ որ կ'երեւայ, նազելեան Գերպոյթի վրայ խօսիլ է, զայն շատազօյել և ներկայացնել իբրեւ «չեզոքագէտ», «վարձագէտ», «օրաշնասէր» և պատկառելի ոյժ մը:

Գիտենք թէ նազելեան Գերպոյթն. ուսումնական բաւական կարողութիւն մը ունի, լեզուագէտ, ճարտարաւոր, փիլիսոփայ, բանաստեղծ և աստուածաբան է: Նոր կ'իմանանք սակայն «բանասէր» ըլլալու իսկ իբրեւ «վարձագէտ» ընդունիլ զինքը, ոչ միայն յանցանք է, այլ հեղինակ ըսել է ճշմարտութիւնը:

Պոյսոյ մէջ մէկ քանի տարուան իր յայտուած գործունէութիւնը, իր անվարձագիտութեան մէկ տպացոյցն է... իր իսկ բերնով. իր վարձական նկարագրին խորունկ ազդեցողքը առած է ժամանակին, իր մտերմութեան մէկ քանի ըսելով. «Ես երբ ուզեմ, կը կործանեմ: Եւ այսպէս արդարացաւ իր նկարագրին ոգին: Նազելեան անունը ցաւալի արձագանգ մը ունեցած է Հայ Կաթողիկէ շրջանակներու մէջ: Արդե՛ս որ ան հասարակութիւնը այս արգահատելի վիճակին հաղցոյց:

Ասկէ դեռ տարիներէն առաջ, Պէյրուսի մէջ ստեղծուած անհամաձայնութիւնը, որուն հետեւանքով Գերպոյթ. Պետրիկի մը ինչ հաստատեց Նազելեան լիպիկին սովորական մէկ գործունէութեան արդիւնքը չէ՞ր:

Այսօր ընտրուած կաթողիկոսը, ուրեմն ամենուն ծանօթ գէմք մըն է ինչպէս հասարակութեան նոյնպէս Վատիկանի համար: Կը փափաքէ՞նք որ ան հեռու մնայ փառասիրական սին զգացումներէ և իր մէջ գտնէ այդ բարձր պաշտօնին գերագոյն պատասխանատուութեան վեհ օգին, եւ փոխանակ ծիրաններու մէջ ինքզինքը ցուցադրելու, կարծիք գոյապայ մը ծիրանի ձեռնը կրկնուի՞ր: Նայ իր անձը նուիրագործել իր հօտին բարօրութեանը համար և նախորդ կաթողիկոսին տխուր յիշատակը մոռցնել տալով՝ իբրեւ ճշմարիտ հօգիւ, իբրեւ անաղարտ եկեղեցական և իբրեւ յուսամիտ վարձագէտ՝ յաւէտ ապրի հայ Կաթողիկէ ժողովուրդի օրտին մէջ: Ահա այն է որ կը մաղթենք, կը փառենք և կը պատենք:

Վերջինը

ՀԱՅ ԿԱԹՈՒԿՈՒՆ

Եւ որովհետեւ խնդրոյն մէջ կրկին տնտեսական քիթ կը խօթէ, մենք կառավարկենք Ս. Նշան վատիկան շրջանը շրջափակին մէջ կ'ապաստանելու Գերպոյթի կաթողիկոսը, և լաւագոյն չեզոքութեան մատաղ բաժնէն Սիւրիական շերտի մը:

Բայց այս դեռեւն բաժնէն մենք չէ:

Թագականութիւնը անմիջապէս վարչութեան տնտեսապէս Պ. Գ. Բա-
րաւորեալի լուր կուտայ եղելու-
թիւնը, այն ալ Աթէնքի յոյն գաղ-
թականներու կեդրոնի սիլլոզոսին
միջոցաւ պատկանեալ պաշտօնա-
տանը կը լուսարանէ թէ՛ Ֆիլքսի
հայերն աւ յոյները իրարու հետ
եղբայրաբար կապին Թուրքիա գտ-
նուած ատենէն ալ աւելի: Սիլլոզո-
սականները կը հասկնան նաև այս
սուտը հանդիման թարի Մադիկ Արամ
կայսակ ըլլալը, կործան իրենց Գը-
րուպը կանչելով հանդիմանել: Ժո-
ղովուրդը պեղծեալն համար:

Ըսմէ՛ք փաշա Աթէնքը չեկած
Ընդհանուր Ապստոլութիւնը կը կան-
չէ նաև միջոցի թաղականութիւնը և
պատուիրել յետոյ թէ չըլլայ որ
կառավարութեան հիւրերուն զէմ
ցոյցեր ընդդ հայեր գտնուին, կը
պահանջէ թաղին մէջ գտնուող կա-
կածելի հայերու անունները, Թա-
ղականութիւնը կը պատասխանէ թէ
մեր թաղին մէջ կանկածելի հայեր
ընտա չկան: Եւ թէ հայերը շահ մը
չունին Ըսմէ՛ք փաշային զէմ ցոյցեր
ընելէն, սակայն Թուրք հիւրերը չե-
կած ձերբակալուեցան և բանտարկ-
ուեցան 8-10 հայեր, որոնցմէ մին
հայժամէն չարաշատութիւնները մէջ-
տեղ հանդիմանութիւն գլխաւորներէն
Փելթեանը և ուրիշներն ալ հակա-
ռակադրեցին ըլլալուն և զանկացա-
կան մէկ երկու տող ալ բերանուն
փակցնելին թէ կայծակը մեր ա-
նունները չէ տուած, և երեսոյթե-
րը փրկելու համար այդ օրերը գիւղ
քաղաքները իր արարականներուն մի-
ջոցաւ տարածախնութիւններ հանել
տայ թէ «կայծակն ալ բանտարկ-
ուած է» կապալուեցան թէ կայծակը
կասկածելի ցոցուցած է բանտարկ-
ուողները, թէ իր հակառակորդնե-
րը ձգտելու և թէ թաղականութիւ-
նը անհաւատարմի՛ց ցոցեցելու յոյն
կառավարութեան որ կասկածելիներ
չիկան ըսած է:

Նոր Օրի արտօն ստէր Պ. Լազ-
եան վերջերս կը տեղեկացնէ վար-
չութեան տնտեսապէս Պ. Գ. Բարա-
ւորեալին թէ Կայծակը տեսած է
ոստիկանութեան մօտ ժողովուրդ մը
Ձեր մասին գրուած, Յունաստանէն
հեռացուելու համար, իբրեւ ան-
բաղձիր մէկը և կը թելադրէ ան-
տուր կայծակին հետ այդ փառքին
առաջը առնելու համար, Պ. Բա-
րաւորեալն իբրեւ խոսուել իրաւա-
բան և հեռաւոր անձնաւորութիւն
կը միտք տեսնել տեսնուի կայծա-
կին հետ կոհակելով թէ այս խաղը
խաղցած է կայծակի Գանի մը ա-
մսին անոր անոր թաղական նը-
շանակուելուն ընդմիջեցած ըլլալուն:
անցեալ տարի ճիշտ այսպէս կողպ-
տած էր հայ կաթողիկոս վարդապետ
ները, որոնց կայծակ երթալով ըսած
էր թէ ձեր Յունաստանէն հեռանա-
լուն մասին որոշում մը լսեցի ես
կրնամ զրաւով առաջը առնել...

Պ. Բարաւորեալն անոր ժողովուրդն
զատ տրուած անուններու երկար
ցանկ մը կառավարութեան, իբրեւ
համայնապետներ եւ անբաղձիրներ
Յունաստանէն հեռացնելու համար
Հայաստան մեկնելիք և կարաւա-
նով, այդ ցանկին մէջ է առ մէկ
ղաղանակցական չըլլալը եւ անոնց
զարգացումը կարգ մը շահամոլներէ,
ընդհանուր անհաւորներէ, վար-
չութեան և Հոգի անդամներ ու զաւ-
նակցութեան հեռացողներ գտնուելու
կապացոյցանէ թէ ո՛վքեր խորհած
են և ո՛վ գործադրած է, ընտանիքի
ու գործի տէրերը իրենց տեղերէն
շարժեցնելով զանոնք թշուառու-
թեան ենթարկելու ուղղութիւնը պիտի
կրնան արգելադրելու մինչև
վերջը, ընտա երբէք:

Տակաւին ստեղծ մեր լս ձեռքն
են և չենք գիտեր թէ թագուն կեր-
պի լինելու որ կարգը իր զարգումին, քա-
ղաքներուն կարգ մը շահամոլներէ,
ընդհանուր անհաւորներէ, վար-
չութեան և Հոգի անդամներ ու զաւ-
նակցութեան հեռացողներ գտնուելու
կապացոյցանէ թէ ո՛վքեր խորհած
են և ո՛վ գործադրած է, ընտանիքի
ու գործի տէրերը իրենց տեղերէն
շարժեցնելով զանոնք թշուառու-
թեան ենթարկելու ուղղութիւնը պիտի
կրնան արգելադրելու մինչև
վերջը, ընտա երբէք:

վեց ամիս բանտարկուած է և եր-
բեք կառավարութեան համակարգը
չէ շահած վերջին զէպքերուն իդ-
միւրի քարափը իր եւ ընկերներուն
համար պատրաստուած մակոյկով
զաղտի փախած է թուրք աղլկան
մը հետ, իր կեանքը քանդելով
կող ընկերները լքելով հոն: Եթէ
ծառայութիւն մը ըրած էլլար կա-
ռավարութիւնը զինքը կը վարձա-
րէր Զորավար Թորգոմին նման ամ-
սական յատկացնելով, որը իՉՄԻ-
Բէն մինչև ԶԵՄԻ Թոյն բանակին
նահանջը պաշտպանելէ զատ իր քաջ
Հայ խումբովը շատ մը յոյներ ալ
միասին բերած էր: Թոյն եկեղեցին
պատկուելուն պատճառը ներկայ
թաղականները մեկնող ատենապե-
տին տեղ գինքը չտանելին է որ
եկեղեցին էփէթըրփին եւ մուսնին
բանալ տուած է: Ուսուցչին այդ
ճառէն յետոյ էր որ կայծակ շնոր-
հակալութիւն յայտնեւ և ըստ թէ
ասկէ առաջ իմ երկրասարգութիւնս
ասդին անդին վատնելու համար
ընտանիքներու մէջ չէի կրնար մե-
տել և չէի ուզէր ալ որ թաղա-
կան ըլլամ: Կերպուած այս ժողո-
վուրդին և Աւետարանին վրայ որ
այսուհետեւ պիտի ծառայեմ ազգիս
հաւատարմաբար: Ըսելով խոստովա-
նեցաւ իր անբարոյականութիւնը,
բայց չանդադարեալ ընտա իր ը-
րած մասնակցութիւններուն և դաւա-
նանութիւններուն վրայ:

Իսկ տակաւին 24 ժամը չան-
ցած իր երգումէն զնաց եկեղեցի-
ուր հոգաբարձութիւնը ժողով կազ-
մած էր զպրօքին արտաքին մը շի-
նելու ծաղքին համար միջոց մը
խորհելու: Կանչուած կարգ մը ազ-
գայիններու հետ, փոխանակ օրա-
կարգին ոյժ տալու կը յայտարարէ
թէ եթէ թաղական ըլլամ ձեր պիտա-
նէն բարեւոյցուն ճարը կը խորհիմ
ևայն ըսելով մտքերը կը պղտորէ:

Իրեն համար շատաշուք աստակ
մը կը նկատուի ներկայ եղող կարգ
մը ազգայիններու իր երեսին պո-
ռալին թէ մենք հոս չենք եկած
քաւ թաղական ըլլալու համար այլ
զպրօքին պէտքէն համար, ձգեցէք
որ ազգային մարմինները իրենց
գործը վարեն:

Թաղին Ազգ. գործերը եթէ
զմուտութեան մը թաղիւն են եր-
բեմ (լորտիւն) արտաքին շին-
ուելուն արգելադրելու օրենքներու
կողմէ) պատճառը ուղղակի և անուղ-
ղակի կերպով ինքը եղած է:
Երպէսզի գործի զոյս գտնուող
պատուաւոր մարդիկ զոյսին և հե-
ռանան, իրեն զիմով և շահ մը
հանէ անկէ, այդ նպատակաւ ար-
գելել կուտայ միշտ պարագաներու
նորոգութիւնը և զրամ տնտիւն յե-
տոյ կը թոյլատրուի:

Իսկ մ զի համար մ.թ է և
զապաւարտութիւնը չի հետաքր-
քրուիր ալ կայծակին որ ձեռնա-
վայրին մէջ ունեցած անբարոյակա-
նութիւնները եւ եղբայրասպանու-
թիւնները որ երեւցան անցեալ տա-
րի արտաքինութեան թերթերուն մէջ
սակայ թէ ճշմարտութիւններ չըլ-
լային անոնք և ինչեւ ալ իր պատ-
ածին նման աչքաւոր սիրուած
անձնաւորութիւն մը հոս և արտա-
ստմանի մէջ գտնուող իր գէնքի
ընկերները զէթ պիտի զարգանային
այն երատարակութիւններուն զէմ:
Եթէ օրին մէկը կայծակ նստի
թաղականութեան աթոռ, ատիկա
պիտի ըլլայ առ թէ պատուաւորնե-
րու զէմ տարքած դաւերուն իր
արդիւնք, ալ չնչակ և Ռամկավա-
րէն ու անարարութիւններ որ ծայր
տալ սկսած է զգալագաբար: Եւ
ստան մենք ալ անոնց պիտի ըսենք
արիւն ձեր զոյսին ձեր:

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂԱՍԿԱՆ

Բանագողութիւն
Թ Ի Ի 2

«Ազգական» 12 նոյ. թիւի, Բ.
էջի 5րդ. սիւնակի տակ գրուած
«ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂԱՍԿԱՆ»-ը, ինչպէս
զէմ ինչպէս հետաքրքրական
նոթը բառ առ բառ տնտեւած է
օ՛հրանանի 14 հոկ թիւի 4րդ էջէն,
առանց և զրիւր ցոյց տալու:

Մեր թերթին սեփական չի թերթ
մէջ ամիս վերջը որպէս իրենց ծա-
խելը միտքով ընթերցողներուն
տարբեր արգելում չընդունաւ:

Դ Ե Պ Ի Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն
ԱՍԵՆ ԴԻՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԳԱՂՈՂՆԵՐՈՒՆ

Պ. Դ. Շահվերտեան ամսօրյա 8-ին ժամանած է Յունաստան: Պիտի
հաստատուի Սոփիսթական դեսպանատան մէջ, ուր պիտի կազմուի յատուկ
յանձնարարութիւն, մասնակցութեամբ արտաքին գործոց նախարարութեան կող-
մէ նշանակուելիք պատուիրակին:

Գաղթականութիւնը հաջով ապահովելու համար չզգնեալին մէջ շար-
ժական փութեր պիտի շինուին և մեծ քանակութեամբ մթերք պիտի գնուի
Սելանիկէն:

Բարեգործականի կողմէ յանձնարարութիւն մը ներկայացած է ՓՈԼԻԹԻ-
ՔՈՆ ԶՐԱՅԻՆԻ տնօրէն Պ. Յեմպիտարոսի, ինդիւրիւր կառավարութիւնը
արտօնէ Յունաստան մուտքը Եւֆրատէն, Պէրսիէն, Ազէքսանդրիայէն,
Մարսէլլէն և Կիպրոսէն սպասուող հայերու, որոնք պիտի միանան ներգաղ-
թի կարաւանին: Պ. Յեմպիտարոս խոստացած է յանձնարարութիւն անմիջապէս
խորհրդակցել կառավարութեան հետ և հաղորդել արդիւնքը:

Հիւլէն ներքին գործոց նախարարութիւնը հրահանգած է Աթէնքի ոս-
տիկանական մարմիններուն ամէն դիւրութիւն ընծայել այն հայերուն, որոնք
ներգաղթի ցանկերուն մէջ արձանագրուած են:

Նիւստական նախարարութիւնն ալ շրջաբերականով մը հրահանգած է
տնտեսական յանձնարարութիւնը, որպէսզի Յունաստանէն մեկնող հայե-
րէն ճամբորդութեան գործաթուղիի տուրքը չի պահանջուի:

Մոզային նախարարութիւնը նոյնպէս հրահանգած է Բիւրէի նաւահա-
գստի իշխանութիւններուն, որ աշակցին ներգաղթի յանձնարարութիւն:
Կ'ըսուի թէ Հիւլէն կառավարութիւնը արտօնած է որ ներգաղթի կա-
րաւանին միանալիք արտասահմանի հայերը քանի մը օրուան համար մնան
Յունաստան:

Կը կարծուի թէ Բարեգործականի և «ՀՈԿ»-ի կողմէ պատրաստուած
ներգաղթողներու ցանկերը փոփոխութիւններ չպիտի կրեն:

Եւսի կիսապաշտօնական «Բաքիս» թերթը կը գրէ. — «Պէտք է որ
հայ գաղթականները ժամ առ ժամ մեկնին: Եթէ ինքնաբերաբար չմեկնին, թէ՛
նոր եկողները, և թէ՛ հինէն հոս գտնուողները ճամբու պիտի զրուին: Ու-
րիշ միջոց չկայ: Յունաստան 1922էն ի վեր պէտք եղածէն աւելի ասպիշա-
կանութիւն ընծայեց անոնց»:

«Ճիւմհուրիթ» ալ կը գրէ. — «Կը լսենք որ Պ. Շահվերտեան ձեռ-
նարկներ պիտի ընէ Սիւրիոյ մէջ զաշակցականներու ազդեցութեան տակ
գտնուելով սակաւ սահմանափակ զէպքերու տեղի տուող հայերն ալ Հայաս-
տան զրկելու»:

«ԵՏԵԻ Կիւն» կը գրէ. — «Յունաստանէն և Սիւրիայէն Հայաստան
զրկուող հայերը պիտի անցնին միւր նաւահանգիստէն, առանց երբեք յա-
րաբերութիւն ունենալու մեր երկրին հետ: Ամէն զգուշութիւններ պիտի ըլ-
լան անոնց մեր երկրին հետ չփութ չունենալուն համար»:

ԿԻՊՐՈՍԻ ԴԵՊՓԵՐԸ

ԻՆՉՊԵՍ ԾԱԳԵՑԱԼԻ
Կիպրոսէն կը հաղորդեն որ իբր
պատասխանապետ ձերբակալուելով
կղզին հանուածներուն մէջ կը գրու-
եալ նաև Պաֆի եպիսկոպոսը: Յիշ-
եալ կղզին Յունաստանի կցուելուն
համար անցեալ տարի յ յս պա-
մարտներու հետ Լոնտոն գաւած էր:
Այս պատմարութիւնէն երկու շա-
բաթ առաջ Հոկտ. 3ին, օրէնսդր
ժողովին յոյն անդամներուն հետ
բազմաթիւ յոյն երեւելիներ ի վզ-
գիտի արքեպիսկոպոսին տուելու հա-
ւանութեամբ հետեւեալ օրոշումներ
տուած են.

1. — Կառավարութեան տուրք
չվճարել:
2. — Անգլիական սպարանքնե-
րու զէմ պաշտօն:
3. — Օրէնսդր ժողովի մէջ
կառավարութեան զէմ խափանաբար
ընդացքի գործադրութիւն: Տրուած
օրոշումնց հետեւեալով օրէնսդր ժո-
ղովին յոյն անդամները կրաժարա-
կան տուած են:

Պաֆի եպիսկոպոսը այս օրո-
շումները գործադրելու համար ան-
միջապէս գործի սկսած և եկեղեցիին
մէջ քարոզ մը խօսելով ըսած է.
«Կիպրոսեաներ, Կիպրոս կղզին
Յունաստանի պէտք է միացուի, ո-
րովհետեւ անգլիական կառավարու-
թիւնը մեզի օտար կառավարութիւն
մըն է և ծանր տուրքերով կը ճնշէ
մեզի: Նոր մաքսային օրէնք մը
գործադրուելու վրայ է: Այս օրէնքը
մերժած են ժողովին յոյն անդամնե-
րը: Բայց հակառակ այս մերժման
Լոնտոնի հրամանին վրայ կը գործա-
դրուի: Հիմա տուրք գանձելու հա-
մար ձեզի պիտի դիմեն կառավարու-
թեան հարկահաւաքները: Տուրք մի
վճարէք: Ձեր շարժան գոյքերը թող
ձայնեն և տուրքը այս կերպով թող
գանձեն: Անգլիական կառավարու-
թեան նման գորաւոր ազգի մը գէն-
քով չենք կրնար զիմացրել, բայց
ժողովուրդը ինքզինքն պէտք է
պաշտպանէ: Այս ցած անգլիացիները
պէտք է վտարել: Ես սոսք Անգլիոյ
անթի կուգան և կարիքաւոր անգլ-
իական ոսկի շահելով իրենց երկրը
կը դառնան»:

Ապստամբութիւնը սկսած է յոյն
երեսփոխաններու հրաժարական տա-
լու համար կուսակալին ապարանքը
հրկալուել վրայ: Անգլիացիները կը
գնդին թէ Լոնտոնի հեղին հիւպա-
տան ալ պատասխանատու է: Այս
անձը որ յոյն առան հեղին թերթի
մը թղթակիցն էր, ապստամբութեան
զէմ հաճեալ հնազանդ ուղղութիւն է:

«Պաֆի եպիսկոպոսը ապստամբու-
թեան փառայող խաշը բարձրացուց
գաւառուած մեծ միջինիկէն յետոյ:
Խաշը կղզին ուրիշ կողմերն ալ
տարած և մայր հայրենիքի կըց-
ման համար յարուցուած նախա-
կան յեղափոխութիւնը հիմա ամէն
կողմ տարածուած է: Եպիսկոպոսը
Լի տալիս մէջ ապստամբութիւնը յա-
րուցանել յետոյ, սկսած է կղզին
այցելել և ժողովուրդը կ'ապստամ-
բեցնէ: Անգլիոյ զէմ ժողովուրդը
ուստած է ցզիւր պայքարելու»:
Այս հիւպատոսը անմիջապէս
չեղելու կառավարութեան կողմէ ետ
կանչուած և վերջերս անգլիական
կառավարութիւնն ալ, հիւպատոսա-
կան պաշտօն վարելու համար տու-
ած արտօնութիւնը ետ տուած է:
Մինչև հիմա ձերբակալուածներուն
մէջ կան՝ Հելլեն Օրէնսդր ժողովի
անդամներէն Մ. Թէօօրի, Մ. Հանի
Բալուի, Պաֆի եպիսկոպոսը ի վզու-
թիւն Միլիտան, ինչպէս և Տոնչետիս
ձերբակալուածներուն մէջ կը գտն
ունեն:

ՆԵՐԿԱՂՆ ԸՆԹԱՑԻՔ

Աթէնք. — Ջրագրագետութիւնը
ընդհանուր է ամբողջ Յունաստանի
մէջ՝ Կիպրոսի գործերու մասին: Ե-
րէկ Աթէնքի համալսարանին գա-
սախօսները հաւաքի մը յոյսին տն-
գլիական կառավարութեան՝ Կիպրո-
սի զէպքերուն ու թիւ յիշեցնելով
թէ՛ Յունաստան հաւատք ունի
անգլիական արգարութեան և կը-
պստէ իր փրկարար ձայնը՝ հոչա-
կելու համար Կիպրոսի հեղին հաւա-
գամանքը, նկատելով որ Կիպրոս
երբեք չէ դադարած յունական ըլլալէ:
Յունաստանն որ ինչուս երախտագի-
տութեան Պալլոսի, Բիւրիկի և Կա-
տաթի համար արձաններ կանգնած
է, համարաբարն զրան երկու կող-
մերը հիմեր փորած է հիմա ալ ար-
ձաններ կանգնելու Անգլիոյ արդի
վարկներուն, որ պիտի վերագա-
նեն կղզին հեղին հանգամանքը:

— Կիպրոսի հասած լուրերու
հաւանայն, կայքերուն ծանցակ-
չիւն է: Ապստամբութիւն և Անգլիա-
ցիներուն միջեւ շատ մը տեղեր կը
շարժանակուին ընդհարուները: Այս
պատճառով Եպիստոսէն ու Պալլոս
սինէն նոր ուժեր կը զրկուին Կիպ-
րոս:

— Այս անգլի կ'արգելաները դալ

ՀՕԿԻ Գ. Պատգամաւորական
ժողովէն ընտրուած նոր Կեդրոնա-
կան վարչութիւնը Հոկտ. 31ին ըն-
տրած է իր Դիւանը Կետեալ Կե-
պով:

Նախագահ՝ Տօրթ. Միտասեան,
փոխնախագահներ՝ Ս. Իսահակեան,
Տ. Ջալէն: Վարչ-Բարոտագար՝ Գ.
Թահմագեան, Բարոտագար՝ Վ. Կա-
թաեան, Դաճապահ՝ Յ. Գարիկու-
եան:

ԴԱՐԱՆԱԳԵՍՁԻ ՄԵՋ

Դարաւորգեպղի Մուրատ-Թափա
կողմէն արտաքային մէջ որոշ-
ուած է Կիմիկ ոչխարաբուծակա-
ն խորհրդային տնտեսութիւն մը որ
պիտի ընդգրկէ 12,200 հեքթար տա-
րածութիւն: Բայց ասոր նախատես-
ուած է կազմել մեղուաբուծական
խորհրդային տնտեսութիւն մը 500
փեթակով, մէկ տարուայ ընթացքին
1500 փեթակի բարձրացնելու ծրա-
գրով: Եւրոպի լուսաւորութեան աշ-
խատանքի կարիքներու համար կեղ-
րոնական գործադիր կոմիտեն բաց
թողած է 20,000 ուղբի զարգացական
չէնքեր կառուցելու նպատակով:

Շուտով Դարաւորգեպղի հիւրու-
կայանի կառուցումը կ'սկսի: Այս
կայանը առաջին տարին պիտի ու-
նենայ 800 ձիու ուժ, յետագային
պիտի բարձրանայ մինչև 1000-1200
ձիու ուժի:

ԻՐԱՆՈՍԵԱՆ ԵՐԱՅՈՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Իրանոսեան եղբայրները Երևան
տակաւ գործավարութեան զէմ 3,5
միլիոն ոսկիի դատ բացած են: Ա-
նոնց ամէնէն մեծ եղբայրը քանի մը
տարի առաջ անժառանգ մեռած ըլ-
լալով անոր հարստութիւնը պետա-
կան գանձին մնացած էր: Երևանա-
կան գործավարութիւնը այդ քողովը
7 միլիոն ոսկիի վաճառած էր: Բայց
Պուլկարեւ գտնուող կրտսեր Իրա-
նոսեան քանի օր առաջ Պուլկա գա-
լով, դատարան դիմած է երևանա-
կան գործավարութեան զէմ, պնդե-
լով թէ, հանգուցեալ եղբորը հետ
գործի ընկեր էր:

ՀԱՅ ՍԸ ՁԵՐԲԱԿԱՆՈՒՄ
ԱՍԱՆՍԻ ՄԵՋ

Ամսօրյա 1ին Հալպէն Ատանա
եկող ուղեորներէն ստանց վէտի-
քայի հայ մը ձերբակալուած է և
հակողութեան տակ առնուած: Յիշ-
եալը ըսած է թէ Պաղտատէն կու-
գար և Պուլկա գալ կ'ուզէր:

ԵՐՈՒՍԱՂԵՍԻ ՊԱՏՐԱՐԸ

Այն ֆաղափներուն մէջ, ուր մեր խորժապետքը ստաց սպիտակ
նիւթալագներն, պէտք է վնասել ամուսնոյ:

